

EUROPEAN REFORMS BULLETIN 2021 No 2

European Reforms Bulletin

2021

scientific peer-reviewed journal

No. 2

Founded and edited by Centre for European Reforms Studies, a.s.b.l. Grand Duchy of Luxembourg (Registre de commerce et des sociétés, Luxembourg, F 10.340, siège social: L-1541 Luxembourg, 36, boulevard de la Fraternité).

Tel.: +352661261668

email: bulletin@email.lu

http://cers.eu.pn/bulletin.html

Editorial board: Yeskov S. (D.Sc., Assoc. Prof., Luxembourg, editor-in-chief), Zaiets O. (PhD, Assoc. Prof., Luxembourg, deputy editor), Dymarskii Ia. (D.Sc., Prof., Russian Federation), Kaluzhnyi R. (D.Sc., Prof., Ukraine), Karchevskiy N. (D.Sc., Prof., Ukraine), Korystin O. (D.Sc., Prof., Ukraine), Kretova A. (PhD, Russian Federation), Nedodaieva N. (D.Sc., Prof., Israel), Rozovskiy B. (D.Sc., Prof., Ukraine), Zablodska I. (D.Sc., Prof., Ukraine), Zaiets H. (PhD, Ukraine).

European Reforms Bulletin is an international, multilingual (English, Ukrainian, Russian), scholarly, peer-reviewed journal, which aims to publish the highest quality research material, both practical and theoretical, and appeal to a wide audience. It is an official bulletin of the Centre for European Reforms Studies and is published 4 times a year (quarterly). It includes articles related to legal and economic issues of reforms in European Union and Europe-oriented countries, including efficiency and experience of these reforms, comparative studies on all disciplines of law, cross-disciplinary legal and economic studies, and also educational issues. It welcomes manuscripts from all over the world, in particular from countries which made European choice recently. It accepts articles from professional academics, researchers, experts, practitioners and PhD students.

Responsibility for the accuracy of bibliographic citations, quotations, data, facts, private names, enterprises, organizations, institutions and government bodies titles, geographical locations etc. lies entirely with authors. All the articles are published in author's edition. Authors must accept full responsibility for the factual accuracy of the data presented and should obtain any authorization necessary for publication. The editorial board and the Centre for European Reforms Studies do not always share the views and thoughts expressed in the articles.

The editorial board reserves the right to refuse any material for publication and advises that authors should retain copies of submitted manuscripts and correspondence as material cannot be returned. Final decision about acceptance or rejection rests with the editor-in-chief and editorial board. By submitting an article for publication author declares that the submitted work is original and not being considered elsewhere for publication and has not been published before.

Recommended for publication by the Centre for European Reforms Studies (protocol of the general meeting No. 05 31.05.2021)

Table of contents

Akhromkin Y.M., Akhromkin A.O. Ukraine Energy Market: Management Aspect	2
Akifzade S.N. Foreign Experience in Combating Illegal Logging or Illegal Transportation, Storage, Sale of Timber	7
Balakireva O.M., Dmytruk D.A. Estimation of Prevalence and the Scale of Unofficial Forms of Payment in Ukraine	13
Barba V.E. Legal Mechanism of Interaction of Territorial Divisions of the National Police and Local Government in the Security of Ukraine	20
Calinescu T.V. Optimization and Differentiation in Taxation: Global Calls	26
Izbash K.S., Yatskovina V.V. Foreign Experience of Professional Training Police Officers and Possibility of Using in the Activities of the National Police of Ukraine	32
Khrystenko L., Chorna O. Adding Attractiveness Criteria to the General Assessment of the Capacity Level of Territorial Communities as Required by a "Human-Centered Approach" in Conducting the Decentralization Reform	37
Kozakevych O.M. Formation of the Transitive Justice Concept	47
Kramar R. Financial and Legal Aspects and Practical Principles of Searching and Returning Confiscated Assets in Foreign Jurisdictions	53
Leshchysyn R. Application of Artificial Intelligence in Strategic Planning in the Public Sector: International Experience	59
Nikitinsky O. The Content of Forensic Examinations in the Investigation of Offenses Related to the Disposal of Budget Funds in the Field of Health Care	63
Ovcharenko E.I., Derzhak N.O. Territory Branding in the Spatial Management System	68
Prodan A.O. Genesis of Scientific Views on the Administrative and Legal Status of the National Agency on the Prevention of Corruption	74
Sieriebriak K., Bielousova L. Determination of the Regional Competitiveness Index in Conditions of Decentralization: Methodical Aspect	80
Sitnichenko O.M. Information Security System of Ukraine: Theoretical and Legal Analysis	87
Shevchuk A. Dispute Settlement with the Participation of a Judge as one of the Alternative Methods of Dispute Settlement	92
Shevtsova H.Z., Lytvynskyi R.V., Sokolova H.B. Digital Innovation as a Driving Force for Development of Modern Companies	95
Shkuta O. Peculiarities of the Investigator's Interaction with the Operational Subdivisions of law Enforcement Authorities in the Investigation of Illegal Reproduction and Restrictions	101
Sodomora R. Elements of the Practice and Legal Mechanism of Fight Against Corruption in the Federal Republic of Germany	106
Sotskiy A. General Characteristics of Individual Labor Relations	111
Starychenko A.O. Law Enforcement Aspects of Ukrainian Legislation on Education	117
Svitlak I. Peculiarities of Civil Relations Regarding the Provision of Public Services to Domestic Consumers by Natural Monopoly Entities	121
Toropchyn S.O. Interaction of investigative units of the National Police of Ukraine with law enforcement agencies of other states on detection and search the person who committed a criminal offense under Art. 209 of the Criminal code of Ukraine	125
Ustymenko V.A., Zablodska I.V., Lyaschenko P.O. Evaluation Efficiency Development of Territories of Priority Development in Luhansk and Donetsk Regions: Scientific Aspect	131
Volokitenko O.M. Informational and Legal Responsibility as a New Category in the System of Legal Responsibility in Ukraine	136
Dmytrenko S.M. Classification of Self-Governing Control in the Field of Land Relations	142

INFORMATIONAL AND LEGAL RESPONSIBILITY AS A NEW CATEGORY IN THE SYSTEM OF LEGAL RESPONSIBILITY IN UKRAINE

Volokitenko O.M.

Candidate of Law, Associate Professor

Department of Administrative Law and Administrative Procedure

Odesa State University of Internal Affairs, Odesa, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6619-5897>

Abstract. The article is devoted to the tendencies of formation in the modern realities of Ukraine of a new kind of legal coercive measures, which is characterized as information and legal responsibility. Based on examples of implementation of instruments of European legislation into the Ukrainian legal system and examples of national legal practice, the author formulates the definition of "information and legal responsibility" and highlights the features of information and legal sanctions. It is noted that the key point in distinguishing between different types of legal liability for information torts is the procedure and order for applying the relevant penalties. Coercive influence on the subjects of information relations in modern conditions is due, in particular, to the need to protect the national information space, through the use of legal mechanisms that help translate the declarative right of information to the real state of civilized information freedom of public relations.

Keywords: information, information law, legal information liability information and legal sanctions, the right to information, the freedom of information, information and legal restrictions.

Сьогодні набуває не аби якої актуальності питання щодо формування нового різновиду юридичної санкції у вигляді інформаційно-правової відповідальності. Обумовлено це тим, що у національній юриспруденції, до цього часу, означений різновид державного примусового заходу є дискусійний та залишає багато питань вже з самого початку – надання уніфікованого визначення поняття юридичної відповідальності, та саме розгляд вченими в системі теорії юридичної відповідальності останнього, як самостійного інституту.

У зв'язку з динамічним розвитком в нашій країні системи права, що зумовлює виникнення нових правових інститутів та галузей, в останні десятиліття законодавець визначив заходи відповідальності за порушення новостворених норм, щодо галузевої належності яких виникла дискусія. Це передусім стосується фінансового, бюджетного, валютного, податкового, митного, екологічного, інформаційного права та інших. На перший погляд, вказані відносини підпадають під сферу регулювання адміністративного права, оскільки належать до напрямів державного управління. Але, наприклад, в одному зі своїх рішень КСУ визначає, що якщо законодавець в законі чітко не визначив те чи інше діяння як адміністративне правопорушення, відповідальність за схоже, але не визначене законом правопорушення, не може вважатися адміністративною, та відповідно до нього не можуть застосовуватися норми адміністративного права [1].

Розглянемо більш детально сучасне інформаційне право в Україні, яке набуває від цілого комплексу інших галузей певні правові інститути, в тому числі й інститут інформаційно-правової відповідальності, що формується з норм, які розташовані в адміністративному, кримінальному, цивільному праві та в самому інформаційному праві (ІТ-право) і відповідно нормативно-правових актах у сфері інформаційного регулювання. З одного боку це дає додаткові підстави відносити інформаційне право до комплексної галузі права. З другого – це підтверджує комплексний характер інформаційного права та наявність тісних взаємозв'язків між різними галузями права і законодавства. Відтак, логічно передбачати, що головна мета інформаційно-правової юридичної відповідальності – максимальний захист та відновлення порушеного права на інформацію суб'єктів інформаційно-правових відносин [2, с. 87].

Актуальним, у цьому відношенні, постає питання про виокремлення в системі сучасного розуміння структури видів юридичної відповідальності такої нової категорії, як інформаційно-правова відповідальність, що і є метою нашого дослідження. А отже і дозволить вичерпано окреслити предмет досліджень і дискусій, коло проблем, які можуть бути при цьому зачеплені.

На питання про інформаційно-правову відповідальність в національній юриспруденції в своїх публікаціях вже звертали увагу такі науковці як В.С. Венедіктова, Л.П. Коваленко, В.А. Ліпкан, М.І. Матузов, Г.М. Писаренко, А.А. Письменицький, О.О. Тихомиров, О.К. Тугарова та інші вчені.

Зокрема, Ліпкан Володимир Анатолійович сформулював в своїх дослідженнях цілу низку відповідних інформаційно-правових категорій: Інформаційна деліктологія — самостійна підгалузь інформаційного права, що містить сукупність знань про інформаційні делікти і деліктність як масове

негативне явище, що містить в собі детермінанти протиправної поведінки делінквента, їхньої особистості з метою вироблення і використання адекватних заходів для протидії інформаційних правопорушень; Інформаційний делікт — 1) суспільно небезпечне, протиправне, винне діяння (дія або бездіяльність), за вчинення якого деліктним законодавством у сфері інформації передбачено юридичну відповідальність; 2) суспільно небезпечне, протиправне, винне діяння (дія або бездіяльність), за вчинення якого інформаційно-деліктним законодавством передбачено юридичну відповідальність; Інформаційно-деліктні відносини — відносини, що виникають внаслідок скоєння інформаційних правопорушень між особою, що вчинила та державою в особі її компетентних органів; Інформаційно-деліктні норми — норми, що передбачають відповідальність за вчинення інформаційних проступків [3].

Л.П. Коваленко, вбачає в широкому розумінні, інформаційно-правову відповідальність, як вид юридичної відповідальності, якому притаманні всі ознаки останнього, вона є складовою частиною державного примусу, це накладення на правопорушників (фізичних і юридичних осіб), загальнообов'язкових правил, які діють в інформаційній сфері, стягнень, що тягнуть за собою для цих осіб обтяжливі наслідки юридичного характеру.

У вузькому розумінні, інформаційно-правова відповідальність - це вид юридичної відповідальності, який полягає в застосуванні до фізичних і юридичних осіб, які вчинили інформаційні проступки, особливих санкцій - інформаційних стягнень [4].

Г.М. Писаренко, з Національної академії внутрішніх справ, навпаки, заперечує можливість визначення інформаційної юридичної відповідальності. Він зазначає, що у теорії права існує думка, що нині приступити до вивчення юридичної відповідальності з позиції інформаційних відносин важко, оскільки визначення інформаційної відповідальності не існує на законодавчому рівні, а також відсутній єдиний кодифікований нормативно-правовий акт, у якому містився б перелік інформаційних правопорушень і визначалася б специфічність санкцій інформаційного права [5].

О.О. Тихомиров, даючи в своєму виданні «Юридична відповідальність за правопорушення в інформаційній сфері», 2015 року, характеристики окремих видів юридичної відповідальності, у сфері інформаційних правовідносин, згадує цивільно-правову відповідальність, дисциплінарну відповідальність, адміністративно-правову відповідальність, кримінально-правову відповідальність. Інформаційно-правова, як самостійна, ним не виокремлюється і не називається [6].

Наприклад, М.І. Матузов визначає юридичну відповідальність як один із видів соціальної відповідальності індивіда, головною особливістю якого є те, що вона пов'язана з порушенням юридичних норм, за яким стоїть апарат примусу держави [7, с. 443].

На думку А.С. Піголкіна, юридична відповідальність — це вид державного примусу, що пов'язаний із державним осудженням винних протиправних діянь, які є небезпечними і шкідливими для держави та з якими ведеться боротьба шляхом застосування примусових заходів [8, с. 535].

В своїй роботі ми будемо оперувати тотожними поняттями, як то інформаційно-правова відповідальність та інформаційна відповідальність.

Комплексний підхід до питання про інформаційно-правову відповідальність ми знаходимо в наукових трудах доцента А.А. Письменицького, який розробив в Україні, ще з 1993 року, фактично основу теорії інформаційного права. Зокрема його бачення категорії інформаційно-правової відповідальності було оформлено в одній із наукових публікацій 2017 року у наступній дефініції: Інформаційно-правова відповідальність — це система заходів примусового характеру, передбачених чинним законодавством, що призводять до претерпівання порушником інформаційного законодавства певних обмежень в інформаційних правах і свободах та не охоплюються іншими видами юридичної відповідальності. Правові наслідки інформаційно-правової відповідальності проявляються у тому, що суб'єктом інформаційних правовідносин втрачаються чи обмежуються можливості щодо: пошуку, одержання, створення, використання, зберігання, поширення або захисту інформації у будь-який вільно обраний спосіб і не залежно від кордонів [9].

Щодо об'єкту дослідження проблем юридичної відповідальності в інформаційній сфері, яким є інформаційні делікти, застосовуються такі словосполучення, як «комп'ютерні злочини» чи «комп'ютерні правопорушення» (комп'ютерна злочинність), «кіберзлочини» (кіберзлочинність), «інформаційні злочини», «правопорушення у сфері інформації», «правопорушення у сфері інформаційних технологій», «ІТ-правопорушення», «е-злочини», і навіть «злочини у сфері високих технологій» [10].

Наразі ж можна констатувати невідповідність охоронної складової інформаційного законодавства сучасним потребам і, як наслідок, недосконалість, неефективність юридичних і організаційних механізмів охорони й захисту прав суб'єктів інформаційних відносин [11, с. 176].

Так, осмислюючи юридичну природу інформаційних правопорушень, С.М. Правдюк виокремлює такі їх ознаки, які по суті є відмінними: 1) міжгалузевий характер, у зв'язку з чим відповідальність за них передбачена в деліктному законодавстві різних галузей права; 2) ідеальний характер, тобто вони так чи інакше пов'язані зі специфічною субстанцією — інформацією; 3) вчиняються, як правило, в інформаційній сфері, середовищі; 4) складність ідентифікації правопорушника чи джерела небезпеки (особливо для комп'ютерних правопорушень), а також місця і часу вчинення (особливо для комп'ютерних

правопорушень); 5) динамічний та перманентний розвиток способів, засобів їх вчинення, що ускладнює ефективну їх превенцію та боротьбу з ними; 6) особливу роль при визначенні правопорушення інформаційним надається об'єкту порушення (інформаційні відносини), предмету (інформаційна інфраструктура, інформаційні права і свободи людини та громадянина) чи знаряддям вчинення (інформаційно-телекомунікаційні технології (засоби інформатизації та телекомунікацій), інші засоби зв'язку) [12, с. 8-9].

Останнім часом найбільш поширена практика застосування примусових заходів інформаційно-юридичного характеру в сфері діяльності таких органів державної влади, як Рада національної безпеки і оборони України та Національна рада з питань телебачення та радіомовлення. Так, в правовій науці сформувалося такі основні підходи щодо заходів впливу: 1) становлять собою як відповідальність (покарання правопорушника), так і застосування позитивних заходів впливу на поведінку учасників правовідносин, застосування певних заохочень або стимулів; 2) ототожнюються з юридичною відповідальністю за вчинення правопорушень (проступків) та злочинів у певній сфері [13].

Упродовж 2015 року Національною радою з питань телебачення і радіомовлення проводився моніторинг програм іноземного виробництва. Через виявлення порушень із Переліку іноземних програм, зміст яких відповідає вимогам Європейської конвенції про транскордонне телебачення [14] і законодавства України було вилучено 10 телеканалів Російської Федерації: «24 Техно», «МИР 24», «Страна», «Русский иллюзион», «Дом кино», «Оружие», «Многосерийное ТВ», «Школьник ТВ», «Феникс+кино», «Иллюзион +». В даному випадку було застосовано положення Європейської конвенції про транскордонне телебачення, що встановлює порядок, за яким у випадках, якщо порушення має очевидний, серйозний і тяжкий характер, а також призводить до виникнення складних громадських проблем і зачіпає положення пунктів 1 або 2 статті 7, перше речення пункту 1 статей 12, 13, пунктів 1 або 3 статей 14 або 15 і якщо воно триває протягом двох тижнів після повідомлення про нього, Сторона, яка здійснює прийом, може тимчасово припинити ретрансляцію програмної послуги, яка порушує Конвенцію. Вказані пункти Конвенції, зокрема, передбачають, що усі елементи програмних послуг у тому, що стосується їхнього представлення та змісту, повинні поважати гідність людини та основні права інших людей. Зокрема, вони не повинні: бути непристойними і, особливо, містити порнографію; неправомірно пропагувати насильство чи спонукати до расової ненависті. Усі елементи програмних послуг, які можуть завдати шкоди фізичному, психічному чи моральному розвитку дітей та підлітків, не повинні транслюватись, якщо під час трансляції та прийому вони мають змогу їх дивитися [14, п.п. 1,2 ст. 7].

Конвенція передбачає, що пропорція проміжків часу, відведених для транслювання сюжетів телепродажу, рекламних сюжетів й інших форм реклами, за винятком вікон телепродажу в значенні пункту 3, не повинні перевищувати 20% часу щоденних передач [14, п. 1 ст. 12]. А реклама та телепродаж повинні чітко вирізнятись як такі й розпізнаватись серед інших елементів програмних послуг за допомогою оптичних та (або) акустичних засобів [14, п. 1 ст. 13]. Реклама й телепродаж вставляються між програмами. Рекламні сюжети й сюжети телепродажу можуть вставлятись і під час програм, але так, щоб не порушувалися цілісність і цінність програми і не завдавалась шкода власникам авторських прав. У програмах, які складаються з автономних частин, або в спортивних програмах й аналогічно побудованих показах новин та вистав, які мають перерви, рекламні сюжети й сюжети телепродажу вставляються лише між частинами або в перервах.

Трансляція аудіовізуальних творів, наприклад художніх кінофільмів і телефільмів (за винятком окремих серій, серіалів, розважальних програм та документальних фільмів), якщо їхня запланована тривалість перевищує 45 хвилин, може перериватися один раз на кожний повний 45-хвилинний період. Подальше переривання дозволяється, якщо їхня запланована тривалість перевищує принаймні на 20 хвилин два чи більше повні 45-хвилинні періоди. Реклама й телепродаж не повинні вставлятись в будь-яку трансляцію релігійної служби. Новини й програми поточних подій, документальні фільми, релігійні програми та програми для дітей, коли їхня запланована тривалість не перевищує 30 хвилин, рекламою чи телепродажем не перериваються [14, п.п. 1-5 ст. 14].

Конвенцією передбачено, що реклама й телепродаж тютюнових виробів не дозволяються. Реклама й телепродаж алкогольних напоїв усіх різновидів здійснюються з дотримання таких правил: вони не повинні бути особливим чином призначені для неповнолітніх, і жодна особа, яка пов'язана з уживанням алкогольних напоїв у рекламі або в телепродажу, не повинна здаватися неповнолітньою; вони не повинні асоціювати вживання алкоголю з фізичними досягненнями, чи водінням автомобілю; вони не повинні заявляти, що алкогольні напої мають лікувальні властивості, що вони мають стимулюючий, чи заспокійливий ефект, або можуть допомагати у вирішенні особистих проблем; вони не повинні заохочувати до надмірного вживання алкогольних напоїв, чи представляти утримання та помірність їхнього вживання у негативному світлі; вони не повинні надто підкреслювати наявність алкоголю в напоях. Забороняється Конвенцією і реклама лікарських засобів і медичних послуг, які на території Сторони, що здійснює трансляцію, можна придбати лише за медичним рецептом, не дозволяється [14, п.п. 1-3 ст. 15].

Так, Рішенням РНБО України від 25.01.2015 року «Про надзвичайні заходи протидії російській загрози та проявам тероризму, підтримуваним Російською Федерацією», затвердженої Указом Президента

України [15] було передбачено «ужити за участю Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення невідкладних заходів щодо припинення російської інформаційної агресії, здійснюваної з використанням іноземних та вітчизняних засобів масової інформації» [16, п. 1. 5].

17 травня 2017 року, набув чинності Указ Президента України про введення санкцій відносно ряду російських інформаційних продуктів, зокрема соцмережі «ВКонтакте» і «Однокласники», IT-компаній, «Яндекса» (та його української «дочки») і поштового сервісу Mail.ru, а також бухгалтерської програми 1С [17].

У цьому акті значними для інформаційної безпеки і кібербезпеки України є не лише кількість осіб, щодо яких застосовано санкції (1228 фізичних та 468 юридичних осіб), а й види застосованих обмежень. Зокрема, передбачено такі заходи:

- блокування активів – тимчасове обмеження права особи користуватися та розпоряджатися належним їй майном;
- обмеження торговельних операцій;
- запобігання виведенню капіталів за межі України;
- зупинення виконання економічних та фінансових зобов'язань;
- обмеження або припинення надання телекомунікаційних послуг і використання телекомунікаційних мереж загального користування;
- заборона здійснення державних закупівель товарів, робіт і послуг у юридичних осіб-резидентів іноземної держави державної форми власності та юридичних осіб, частка статутного капіталу яких знаходиться у власності іноземної держави, а також державних закупівель у інших суб'єктів господарювання, що здійснюють продаж товарів, робіт, послуг походженням з іноземної держави, до якої застосовано санкції згідно з цим Законом;
- анулювання або зупинення ліцензій та інших дозволів, одержання (наявність) яких є умовою для здійснення певного виду діяльності, зокрема, анулювання чи зупинення дії спеціальних дозволів на користування надрами;
- припинення видачі дозволів, ліцензій на ввезення в Україну з іноземної держави чи вивезення з України валютних цінностей та обмеження видачі готівки за платіжними картками, емітованими резидентами іноземної держави;
- повна або часткова заборона вчинення правочинів щодо цінних паперів, емітентами яких є особи, до яких застосовано санкції згідно з цим Законом;
- заборона видачі дозволів, ліцензій Національного банку України на здійснення інвестицій в іноземну державу, розміщення валютних цінностей на рахунках і вкладах на території іноземної держави;
- заборона передання технологій, прав на об'єкти права інтелектуальної власності;
- заборона інтернет-провайдером надання послуг з доступу користувачам мережі інтернет до ресурсів/сервісів на доменах yandex.ru, yandex.ua (у тому числі такі сервіси, як пошта, мапи, перекладач, новини, таксі тощо), а також дочірніх проєктів «Яндекса» auto.ru і kinopoisk.ru, до ресурсів/сервісів Mail.ru (www.mail.ru) та соціально-орієнтованих ресурсів «ВКонтакте» (www.vk.com) та «Однокласники» (www.ok.ru) [18, Додаток 2].

02.02.2021 року Президент України Володимир Зеленський своїм указом увів в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 лютого 2021 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)», таким чином наклав на 5 років санкції на народного депутата Тараса Козака та телеканали «112», «NewsOne» та «Zik» [19].

Щодо заборони надання послуг з доступу користувачам мережі інтернет до ресурсів/сервісів на певних доменах, то це захисний інструмент чинного законодавства, що застосовується на загальнодержавному рівні вперше. Одночасно, це є й одним з видів нової генерації юридичної відповідальності, що сучасні науковці визначають як інформаційно-правову.

Так, стаття 4. Закону України «Про санкції» дає перелік видів санкцій і у пункті 9 передбачає, що окремим різновидом такого державного примусу є обмеження або припинення надання телекомунікаційних послуг і використання телекомунікаційних мереж загального користування [20]. Це, в свою чергу, відсилає нас до іншого закону – Закону України «Про телекомунікації», що визначає телекомунікаційну мережу загального користування, як телекомунікаційну мережу, доступ до якої відкрито для всіх споживачів. В свою чергу саме поняття телекомунікаційної мережі, Закон характеризує, як комплекс технічних засобів телекомунікацій та споруд, призначених для маршрутизації, комутації, передавання та/або приймання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, проводових, оптичних чи інших електромагнітних системах між кінцевим обладнанням.

Усі вище перераховані приклади підтверджують широке застосування владними органами заходів примусового характеру, що спрямовуються на обмеження прав допуску суб'єктів професійної інформаційної діяльності до інформації, заборону їм поширювати певну інформацію, обмеження прав на розповсюдження певної інформації, та призупинення інформаційної діяльності. Всі ці заходи мають певні спільні ознаки, що виокремлюють означені санкції серед різновидів юридичної відповідальності в самостійну групу. Зокрема, всі ці приклади застосування інформаційно-юридичного впливу, здебільше, вимагали прийняття окремих нормативно-правових актів, починаючи від Законів України і до окремих рішень Національної ради з питань телебачення і

радіомовлення. Це було обумовлено, переважно, відсутністю у національному законодавстві, до того часу, необхідних важелів примусового впливу на суб'єктів інформаційних відносин, які систематично, або з важкими наслідками порушують права інших суб'єктів на інформацію і раніше не несли за це ніяких правових наслідків у вигляді обмежень, або втрат в інформаційній свободі. Вектор спрямування означених санкцій направлений не на матеріальний прояв прав і свобод сторін у інформаційних відносинах, а саме, на їх право на інформацію. Тобто, якщо стороною відносин здійснювалось зловживання правом на інформацію, в певному аспекті, що обмежувало це право у інших сторін, то санкціями здійснювалось обмеження або скасування саме цієї частини права на інформацію винного суб'єкта.

Таким чином, система права перебуває у динамічному розвитку, що зумовлює виникнення нових відносин і нових правових норм, за порушення яких, за умови визначення засад відповідним законом, може настати юридична відповідальність. Яскравим прикладом цього може слугувати інформаційні правовідносини, факт визнання інформаційного права, як галузі права, формування відповідного законодавства й, нарешті, формування теорії інформаційно-правової відповідальності, як особливого правоохоронного інституту інформаційного права, різновиду та інституції юридичної відповідальності. Тому можна сформулювати поняття інформаційно-правової відповідальності, як система заходів примусового характеру, передбачених чинним законодавством, що призводять до претерпування порушником інформаційного законодавства певних обмежень в інформаційних правах і свободах.

Зазначена характеристика і розуміння інформаційно-правової відповідальності дає підстави вважати, що основною метою такого виду відповідальності виступає забезпечення більшої повноти реалізації інформаційних прав і свобод іншим суб'єктам інформаційних правовідносин.

Наслідками застосування інформаційно-правової відповідальності виступають обмеження, або позбавлення частин права на інформацію певного суб'єкта, який порушив вимоги інформаційно-правової норми. Тобто такою стороною відносин втрачаються чи обмежуються можливості щодо пошуку, одержання, створення, використання, зберігання, поширення або захисту інформації у будь-який вільно обраний спосіб і не залежно від кордонів. Будь-яка з цих часток права на інформацію підпадаючи під вплив акту правозастосування судового або адміністративного органу та «випадаючи» з реального володарювання суб'єктом інформаційних відносин стає причиною втрачання цієї стороною правовідносин повноти права на інформацію. Саме такі правові наслідки, на нашу думку, створюють умови для виокремлення інформаційно-правової відповідальності в самостійний різновид в системі видів юридичної відповідальності за сучасним станом наукових підходів до видів її класифікації. А також зазнаємо, що ключовим моментом при розмежуванні різних видів юридичної відповідальності за інформаційні делікти є саме процедура і порядок застосування відповідних стягнень.

References:

1. Rishennya Konstytutsiynoho Sudu vid 30 travnya 2001 r. № 7-rp/2001. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v_678800-01. (In Ukrainian).
2. Ismaylov K.Y. (2018) *Informatsiyno-pravova vidpovidal'nist' v Ukrayini* [Information and legal responsibility in Ukraine], *Pravovyy chasopys Donbasu* [Legal magazine of Donbass], № 3 (64). P. 87-93. (In Ukrainian).
3. Lipkan V.A. Vikipediya. *Elektronna internet-entsyklopediya* [Electronic online encyclopedia]. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/18.10.2017>. (In Ukrainian).
4. Kovalenko L.P. (2012) *Yurydychna vidpovidal'nist' za pravoporushennya u sferi informatsiynoyi diyal'nosti* [Legal liability for offenses in the field of information activities.] *Problemy zakonnosti* [Problems of legality], Vyp. 120. P. 165-172. (In Ukrainian).
5. Pysarenko H.M. (2016) *Yurydychna vidpovidal'nist' v informatsiyniy sferi: okremi aspekty stanovlennya* [Legal responsibility in the information sphere: some aspects of formation]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu* [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University]. Seriya «PRAVO». Vyp. 36. Tom 2. P. 55-58. (In Ukrainian).
6. Tykhomyrov O.O. (2015) *Yurydychna vidpovidal'nist' za pravoporushennya v informatsiyniy sferi* [Legal liability for offenses in the information sphere], navch. posib. / O.O. Tykhomyrov, O.K. Tuharova. K. : Nats. akad. SBU. 172 p. (In Ukrainian).
7. Matuzov N.Y., Mal'ko A.V. (2004) *Teoriya hosudarstva y prava* [Theory of State and Law], uchebnyk. M. *Yuryst'* [Lawyer], 512 p. (In Russian).
8. Pyholkyn A.S. (2005) *Teoriya hosudarstva y prava: uchebnyk* [Theory of State and Law]. M.: *Yurayt-Yzdat* [Yurayt-Izdat], 613 p. (In Russian).
9. Pys'menyts'kyi A.A. (2017) *Do teoretyko-pravovoho kontseptu kiberbezpeky ta informatsiynoyi yurydychnoyi vidpovidal'nosti* [To the theoretical and legal concept of cybersecurity and informational legal responsibility], *Kiberbezpeka v Ukrayini: pravovi ta orhanizatsiyni pytannya: materialy vseukr. nauk.-prakt. konf., m. Odesa, 17 lystopada 2017 r.* Odesa : ODUVS. P. 162-165. (In Ukrainian).
10. *Orhanizatsiyno-pravovi ta taktychni osnovy protydyi zlochynnosti u sferi vysokyykh informatsiynykh tekhnolohiy* [Organizational, legal and tactical bases of counteraction to crime in the field of high information technologies]: navchal'nyy posibnyk / Za red. B.V. Romanyuka; Y.D. Skulysha. Kyiv: KYT, 2011. 404 p. (In Ukrainian).

11. Yurydychna vidpovidal'nist' za pravoporushennya v informatsiyniy sferi ta osnovy informatsiynoyi deliktologiyi [Legal responsibility for offenses in the information sphere and the basics of information tort]: a monograph: monohrafiya / I.V. Aristova, O. A. Baranov, O.P. Dz'oban' ta in.; za zah. red. prof. K.I. Byelyakova. Kyiv: KVITS [KVIC], 2019. 344 p. (In Ukrainian).

12. Pravdyuk S.M. (2015) *Informatsiyni pravoporushennya: avtoreferat dys. na здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук (спец. 12.00.07 Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право)*. Kyiv. (In Ukrainian).

13. Prodayevych V.O. (2017) *Mistse administratyvnoyi vidpovidal'nosti v systemi zakhodiv administratyvnoho prymusu* [The place of administrative responsibility in the system of measures of administrative coercion]: avtoref. ... kand. yuryd. nauk. Kyiv. 19 p. (In Ukrainian).

14. Yevropeys'ka konventsia pro transkordonne telebachennya. Konventsia Rady Yevropy. Mizhnarodnyy dokument vid 05.05.1989 № ETS(132). zi zminamy, vnesenymy Protokolom vid 9 veresnya 1998 roku (994_090). Konventsiiu ratyfikovano iz zayavoyu ta zasterezhennym Zakonom N 687-VI (687-17) vid 17.12.2008. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny (VVR), 2009, N 15, st. 203.

15. Pro rishennya Rady natsional'noyi bezpeky i oborony Ukrayiny vid 25 sichnya 2015 roku «*Pro nadzvychayni zakhody protydyi rosiys'kiy zahrozi ta proyavam teroryzmu, pidtrymuvanym RF*» [On emergency measures to counter the Russian threat and manifestations of terrorism supported by the Russian Federation]. Ukaz Prezydenta Ukrayiny vid 14.02.2015 № 85/2015 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/85/2015>. (In Ukrainian).

16. *Pro nadzvychayni zakhody protydyi rosiys'kiy zahrozi ta proyavam teroryzmu, pidtrymuvanym Rosiys'koyu Federatsiyei* [On emergency measures to counter the Russian threat and manifestations of terrorism supported by the Russian Federation]. Rishennya Rady natsional'noyi bezpeky i oborony Ukrayiny vid 25.01.2015. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/n0001525-15>. (In Ukrainian).

17. *Pro rishennya Rady natsional'noyi bezpeky i oborony Ukrayiny vid 28 kvitnya 2017 roku «Pro zastosuvannya personal'nykh spetsial'nykh ekonomichnykh ta inshykh obmezhuval'nykh zakhodiv (sanktsiy)»* [About application of personal special economic and other restrictive measures (sanctions)]. Ukaz Prezydenta Ukrayiny vid 15.05.2017 № 133/2017. Uryadovyy kur"yer vid 17 travnya 2017 roku URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/133/2017>. (In Ukrainian).

18. *Pro zastosuvannya personal'nykh spetsial'nykh ekonomichnykh ta inshykh obmezhuval'nykh zakhodiv (sanktsiy)* [On the application of personal special economic and other restrictive measures (sanctions)], RNBO; Rishennya vid 28.04.2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0004525-17/paran2#n2>. (In Ukrainian).

19. Pro rishennya Rady natsional'noyi bezpeky i oborony Ukrayiny vid 02 lyutoho 2021 roku «*Pro zastosuvannya personal'nykh spetsial'nykh ekonomichnykh ta inshykh obmezhuval'nykh zakhodiv (sanktsiy)»* [About application of personal special economic and other restrictive measures (sanctions)]. Ukaz Prezydenta Ukrayiny vid 02.02.2021 № 43/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/432021-36441>. (In Ukrainian).

20. *Pro sanktsiyi* [About sanctions]. Zakon Ukrayiny vid 14.08.2014 № 1644-VII. Vidomosti Verkhovnoyi Rady (VVR), 2014, № 40, st. 2018. (In Ukrainian).

Информационно-правовая ответственность как новая категория в системе юридической ответственности в Украине

Волокитенко Ольга Михайловна, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6619-5897>

кандидат юридических наук, доцент кафедры административного права и административного процесса Одесского государственного университета внутренних дел, г. Одесса, Украина

Аннотация. Статья посвящается тенденциям становления в современных реалиях Украины новой разновидности юридических принудительных мер, характеризуется как информационно-правовая ответственность. Автором на основе примеров имплементации в украинскую систему права инструментов европейского законодательства и на примерах национальной юридической практики сформулировано определение «информационно-правовая ответственность» и выделены признаки информационно-правовых санкций. В статье отмечается, что ключевым моментом при разграничении различных видов юридической ответственности за информационные деликты является именно процедура и порядок применения соответствующих взысканий. Принудительное воздействие на субъектов информационных отношений в современных условиях обусловлен, в частности, необходимостью защиты национального информационного пространства, путем использования юридических механизмов, способствующих переводу декларативности провозглашенного государством права на информацию в реальное положение цивилизованной информационной свободы субъектов общественных отношений.

Ключевые слова: информация, информационное право, информационно-правовая ответственность, информационно-юридические санкции, право на информацию, информационная свобода, информационно-правовые ограничения.